

Houda Mejri

Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament
Centro Africano para el Género y el Desarrollo

“L’equitat de gènere no és una moda, és una condició *sine qua non* del desenvolupament.”

(Houda Mejri, responsable de comunicació del Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament).

“La equidad de género no es una moda, es una condición *sine qua non* del desarrollo.”

(Houda Mejri, responsable de comunicació del Centro Africano para el Género y el Desarrollo).

Malgrat la diversitat religiosa, ètnica, ambiental, econòmica i lingüística de les dones africanes, el denominador comú de la gran majoria és la submissió a l’estructura patriarcal, que determina la subordinació legal, social, política i moral de la dona a l’home, i que explica el seu retard en l’accés a l’educació, a la formació professional, a la propietat de la terra, als llocs de decisió...

Des de l’any 1975, el Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament (CAGED) lluita contra aquest estat de les coses, tot assessorant els governs per tal que reforcin les seves polítiques i programes en favor de la igualtat de sexes. Durant els últims anys, la prioritat d’aquest centre és que els objectius definits a la Plataforma de Beijing (sorgits de la IV Conferència Mundial sobre la Dona, Pequín, 1995) es plasmin en els plans governamentals. La periodista argelina, Houda Mejri, membre de l’equip del CAGED, visità recentment la Universitat de les Illes Balears, on tinguérem l’ocasió d’entrevistar-la.

Houda Mejri és una entusiasta defensora de l’apoderament de la dona com a estratègia per modificar les relacions desiguals entre els gèneres.

Houda Mejri es una entusiasta defensora del empoderamiento de la mujer como estrategia para modificar las relaciones desiguales entre los géneros.

Pese a la diversidad religiosa, étnica, ambiental, económica y lingüística de las mujeres africanas, el denominador común de la mayor parte de ellas es la sumisión a la estructura patriarcal, que determina la subordinación legal, social, política y moral de la mujer al hombre, y que explica su retraso en el acceso a la educación, a la formación profesional, a la propiedad de la tierra, a los puestos de decisión...

Desde 1975, el Centro Africano para el Género y el Desarrollo (CAGED) lucha contra este estado de cosas, asesorando a los gobiernos para que refuercen sus políticas y programas en favor de la igualdad de sexos. En los últimos años, la prioridad de este centro pasa porque los objetivos definidos en la Plataforma de Beijing (surgidos de la IV Conferencia Mundial sobre la Mujer, Pekín, 1995) se plasmen en los planes gubernamentales. La periodista argelina, Houda Mejri, miembro del equipo del CAGED, visitó recientemente la Universidad de las Illes Balears, donde tuvimos ocasión de entrevistarla.

C.- Segons el CAGED, els governs i les multinacionals no inverteixen en els sectors on les dones constitueixen la major força de treball: agricultura, economia domèstica, salut, cura dels nins, processament agroalimentari...

Según el CAGED, los gobiernos y las multinacionales no invierten en los sectores donde las mujeres constituyen la mayor fuerza de trabajo: agricultura, economía doméstica, salud, cuidado de los niños, procesamiento agroalimentario...

HM.- En primer lloc, s'hauria de racionalitzar el debat sobre les qüestions de gènere i acabar amb les vaguetats al voltant d'aquest tema. En el nostre centre li volem donar una base científica a aquest controvertit assumpte.

L'economia té un paper hegemònic en el món i la millor manera d'inserir la perspectiva de gènere en els plans econòmics passa per conèixer l'aportació de la dona a l'economia real. Però com que les dones sempre han estat absents o marginades, en termes de xifres, de les estadístiques, el seu treball no s'ha comptabilitzat i no figura en les polítiques econòmiques o en els pressupostos. És paradoxal que el 75% de la població més pobre sigui femenina i, al mateix temps, que les dones siguin les productores del 80% o del 90% dels aliments necessaris per al continent.

El Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament ha realitzat un important treball d'investigació per conèixer els autèntics orígens del problema. El resultat d'aquests estudis s'ha concretat en l'índex de desenvolupament i gènere a Àfrica (AGDI), que contempla, qualitativament i quantitativa, les diferències existents a les principals esferes –social, política i econòmica– entre els homes i les dones dels 52 països africans. Ara, esperem que es converteixi en una eina eficaç per a governs i organitzacions a l'hora d'avaluar la posició real de la dona, i consignar-ne els progressos i l'apoderament.

En primer lugar, habría que racionalizar el debate sobre las cuestiones de género y acabar con las vaguedades en torno a este tema. En nuestro centro queremos darle una base científica a este controvertido asunto. La economía tiene un papel hegemónico en el mundo y el mejor modo de insertar la perspectiva de género en los planes económicos pasa por conocer la aportación de la mujer a la economía real. Pero como las mujeres siempre han estado ausentes o marginadas, en términos de

cifras, de las estadísticas, su trabajo no se ha contabilizado y no figura en las políticas económicas o en los presupuestos. Resulta paradójico que el 75% de la población más pobre sea femenina y, al mismo tiempo, las mujeres sean las productoras del 80% o 90% de los alimentos necesarios para el continente.

El Centro Africano para el Género y el Desarrollo ha realizado un importante trabajo de investigación para conocer los auténticos orígenes del problema. El resultado de estos estudios se ha concretado en el índice de desarrollo y género en África (AGDI), que contempla, cualitativa y cuantitativamente, las diferencias existentes en las principales esferas –social, política y económica– entre los hombres y las mujeres de los 52 países africanos. Ahora, esperamos que se convierta en una herramienta eficaz para gobiernos y organizaciones a la hora de evaluar la posición real de la mujer, y consignar los progresos y el empoderamiento de ésta.

C.- El Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM) ha manifestat que la globalització ajuda les dones cultivades, però reforça la situació precària de les dones pobres. Es pot afirmar que aquest fet sigui el responsable del recent empitjorament de la situació de la dona a Àfrica?

El Fondo de Desarrollo de las Naciones Unidas para la Mujer (UNIFEM) ha manifestado que la globalización ayuda a las mujeres cultivadas, pero refuerza la situación precaria de las mujeres pobres. ¿Puede afirmarse que este hecho sea el responsable del reciente empeoramiento de la situación de la mujer en África?

HM.- La mundialització, que hauria de tenir efectes positius –augmentar les ocasions de desenvolupament, una major participació dels països, etc.– ha estat, a causa de la falta de reglamentació, perjudicial per als països més vulnerables. El continent africà ha sofert els mals efectes del model econòmic derivat del Consens de Washington. La manca d'inversió en els serveis públics i la dificultat per accedir als crèdits i als recursos productius, per part dels més pobres, s'ha accentuat en el cas de milions de dones, situades en l'escala més baixa. Elles, que són les proveïdores econòmiques, les cuidadores i els pilars de la llar, han estat les que n'han sofert les principals conseqüències.

© UN Photo

© UN Photo | Evan Schneider

En el nostre centre tenim una consellera regional que treballa per reforçar el poder econòmic de les dones. A més, entre els principals objectius de la Nova Estratègia per al Desenvolupament d'Àfrica (NEPAD) –que cerca un desenvolupament socioeconòmic integrat per a Àfrica– es troba accelerar l'apoderament de la dona per promoure el seu paper en el desenvolupament del continent.

La mundialización, que debería tener efectos positivos –aumentar las ocasiones de desarrollo, mayor participación de los países, etc.– ha sido, por su falta de reglamentación, perjudicial para los países más vulnerables. El continente africano ha sufrido los malos efectos del modelo económico derivado del Consenso de Washington. La falta de inversión en los servicios públicos y la dificultad para acceder a los créditos y a los recursos productivos, por parte de los más pobres, se ha acentuado en el caso de millones de mujeres, situadas en la escala más baja. Ellas, que son las proveedoras económicas, las cuidadoras y los pilares del hogar, han sido quienes han sufrido las principales consecuencias.

En nuestro centro tenemos una consejera regional que

© UN Photo | Evan Schneider

El Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament, dirigit per la sociòloga Joséphine Ouedraogo, compta amb vuit professionals dels camps de l'antropologia, l'economia i la sociologia, i amb dues conselleres regionals especialitzades en drets humans i legals de les dones, i en l'enfortiment del seu poder econòmic. Aquest centre, que és una divisió de la Comissió Econòmica de les Nacions Unides per a Àfrica (CEA), promou el diàleg entre les organitzacions no governamentals i els governs, i és el responsable d'organitzar conferències intergovernamentals per avaluar el seguiment dels objectius de la Plataforma de Beijing. *El Centro Africano para el Género y el Desarrollo, dirigido por la sociòloga Joséphine Ouedraogo, cuenta con ocho profesionales de los campos de la antropología, la economía y la sociología, y con dos consejeras regionales especializadas en derechos humanos y legales de las mujeres, y en el fortalecimiento de su poder económico. Este centro, que es una división de la Comisión Económica de las Naciones Unidas para África (CEA), promueve el diálogo entre las organizaciones no gubernamentales y los gobiernos, y es el responsable de organizar conferencias intergubernamentales para evaluar el seguimiento de los objetivos de la Plataforma de Beijing.*

trabaja para reforzar el poder económico de las mujeres. Además, entre los principales objetivos de la Nueva Estrategia para el Desarrollo de África (NEPAD) –que busca un desarrollo socio-económico integrado para África– está el acelerar el empoderamiento de la mujer para promover su papel en el desarrollo del continente.

C.- L'ONU ha assenyalat que les dones són les primeres víctimes de la violència i la desintegració, però que, al mateix temps, són agents de pau i de desenvolupament.

La ONU ha señalado que las mujeres son las primeras víctimas de la violencia y la desintegración, pero que, al mismo tiempo, son agentes de paz y de desarrollo.

HM.- Malauradament, hi ha múltiples formes de violència contra la dona. La violència domèstica a Àfrica és moneda corrent i per eradicar-la s'ha de començar combatent la pobresa, la ignorància i l'absència de legislació. Les dones són també un grup molt vulnerable en situacions de guerra o de conflictes civils, ja que són objecte d'assassinats i violacions (el cas més recent és el de Darfur, Sudan), amb el consegüent perill de contagi del VIH/SIDA. És imprescindible que es promulguin lleis a fi que la dona pugui recórrer a la justícia i així assegurar-se el dret a la no-violència. Ella és la primera que s'ha de conscienciar del fet que està en possessió d'aquest dret; després cal sensibilitzar jutges, parlamentaris, policia, organitzacions

no governamentals. I una vegada que s'han aprovat les lleis s'han de començar a aplicar...

Quant al paper de la dona com a agent de pau, tenim el Comitè de Dones Africanes per a la Pau i el Desenvolupament (CFAPD), que és una comissió molt dinàmica formada per polítiques rellevants, que treballa per assegurar-se que les dones participin en les conversacions de pau i en la resolució de conflictes. Elles han aconseguit importants avenços a Burundi, Guinea, Libèria, Sierra Leone i a la República Democràtica del Congo.

Desgraciadament, hay múltiples formas de violencia contra la mujer. La violencia doméstica en África es moneda corriente y para erradicarla hay que empezar combatiendo la pobreza, la ignorancia y la ausencia de legislación. Las mujeres son también un grupo muy vulnerable en situaciones de guerra o de conflictos civiles, siendo objeto de asesinatos y violaciones (el caso más reciente lo tenemos en Darfur, Sudán), con el consiguiente peligro del contagio del VIH/SIDA.

Es imprescindible que se promulguen leyes para que la mujer pueda recurrir a la justicia y así asegurarse su derecho a la no-violencia. Ella es la primera que debe concienciarse de que está en posesión de ese derecho; después hay que sensibilizar a jueces, parlamentarios, policía, organizaciones no gubernamentales. Y una vez que se han aprobado las leyes hay que empezar a aplicarlas...

En cuanto al papel de la mujer como agente de paz, tenemos el Comité de Mujeres Africanas para la Paz y el Desarrollo (CFAPD), que es una comisión muy dinámica formada por relevantes políticas, que trabaja para

asegurarse que las mujeres participen en las conversaciones de paz y en la resolución de conflictos. Ellas han conseguido importantes avances en Burundi, Guinea, Liberia, Sierra Leona y en la República Democrática del Congo.

C.- El 6 de febrer de 2004 se celebrà per primera vegada el Dia Internacional de la Tolerància Zero contra la Mutilació Genital Femenina. Però la sensibilització no és suficient per lluitar contra aquestes terribles pràctiques. Quines altres mesures suggereix el CAGED?

El 6 de febrero de 2004 se celebró por vez primera el Día Internacional de la Tolerancia Cero contra la Mutilación Genital Femenina. Pero la sensibilización no es suficiente para luchar contra estas terribles prácticas. ¿Qué otras medidas sugiere el CAGED?

HM.- El nostre centre és partidari del treball sobre el terreny, la conscienciació, l'ajuda a les víctimes i l'aplicació de lleis. Tenim un comitè dedicat especialment a lluitar contra aquestes pràctiques nefastes. És important sensibilitzar les dones que practiquen l'ablació, els caps religiosos, els pares i mares, que aquests rituals de joventut tenen perilloses conseqüències físiques i psicològiques; però a més, suposen un canvi de vida per a la nina, que queda apartada del col·legi i és conduïda a un matrimoni forçat i precoç.

A través de les organitzacions no governamentals, tractem de trobar maneres alternatives de guanyar-se la vida per a les dones que practiquen aquest tipus d'operacions. També duem a terme una labor de conscienciació, individual i col·lectiva, per tal que la dona assumeixi que té dret al control sobre el seu propi cos.

© UN Photo | Eskinder Debebe

© UN Photo | Evan Schneider

Nuestro centro es partidario del trabajo sobre el terreno, la concienciación, la ayuda a las víctimas y la aplicación de leyes. Tenemos un comité dedicado especialmente a luchar contra estas prácticas nefastas. Es importante sensibilizar a las mujeres que practican la ablación, a los jefes religiosos, a los padres y madres, de que estos rituales de juventud tienen peligrosas consecuencias fisi-

La Setena Conferència Regional Africana sobre les Dones (Addis Abeba, octubre 2004) coincidí amb el IV Fòrum per al Desenvolupament d'Àfrica dedicat al bon govern. Fou una excel·lent ocasió per exposar les qüestions de gènere i sensibilitzar els participants: ministres, caps tradicionals, parlamentaris, intel·lectuals, ONGD, mitjans de comunicació. Una de les principals conclusions fou que la igualtat de sexes i els drets econòmics i legals de les dones es troben estretament relacionats amb el desenvolupament del continent i, per consegüent, amb el seu bon govern.

cas y psicológicas; pero además, suponen un cambio de vida para la niña, que queda apartada del colegio y es conducida a un matrimonio forzado y precoz.

A través de las organizaciones no gubernamentales, tratamos de encontrar modos alternativos de ganarse la vida para las mujeres que practican este tipo de operaciones. También llevamos a cabo una labor de concienciación, individual y colectiva, para que la mujer asuma que tiene derecho al control sobre su propio cuerpo.

C.- Recentment, la CEA ha celebrat la Setena Conferència Regional Africana sobre les Dones. Hi ha hagut progressos en algunes de les 12 esferes acordades a Beijing? S'han produït regressions?

Recientemente, la CEA ha celebrado la Séptima Conferencia Regional Africana sobre las Mujeres. ¿Ha habido progresos en algunas de las 12 esferas acordadas en Beijing? ¿Se han producido regresiones?

HM.- A pesar que els països africans i els seus governs presenten grans diferències, podem dir que s'han produït progressos reals i concrets a quatre àrees.

A l'àrea social, l'educació de les nines ha millorat sensiblement. La seva obligatorietat i gratuïtat han estat efectives. En països com la República Unida de Tanzània o el Senegal, gairebé s'ha doblat el nombre de nines que assisteixen a l'escola; a Tunísia s'arriba al 84% de nines escolaritzades. Són bones xifres.

Respecte a l'economia, els progressos són eloqüents. S'han promulgat lleis per reconèixer el dret de la dona a la propietat de la terra. L'accés de les dones als microcrèdits és també una qüestió de màxima importància, que canviarà la vida de moltes. Però, encara queda molt per fer. Des del nostre centre tractem d'aplicar la perspectiva de gènere als pressupostos i als sistemes de planificació dels governs, perquè no es poden assolir els objectius de desenvolupament econòmic i social si es margina més de la meitat de la població i no s'inverteix en els sectors on les dones són més actives.

En el camp de la salut, ha augmentat l'accés de les dones a la sanitat i s'ha produït un canvi de mentalitat respecte a la greu amenaça que representa la sida per a dones i adolescents, amb importants avenços en matèria de protecció.

Quant als drets humans i legals de les dones, s'ha ratificat el Protocol Addicional dels Drets Humans i s'han promulgat nombroses lleis en favor de la dona. Per

La Séptima Conferencia Regional Africana sobre las Mujeres (Addis Abeba, octubre 2004) coincidió con el IV Forum para el Desarrollo de África dedicado al buen gobierno. Fue una excelente ocasión para exponer las cuestiones de género y sensibilizar a los participantes: ministros, jefes tradicionales, parlamentarios, intelectuales, ONGD, medios de comunicación. Una de las principales conclusiones fue que la igualdad de sexos y los derechos económicos y legales de las mujeres están estrechamente relacionados con el desarrollo del continente y, por consiguiente, con su buen gobierno.

© UN Photo | Jorge Aramburu

exemple, Kenya té lleis molt progressistes i avui compta amb 36 dones al Parlament. També Algèria ha aprovat lleis molt favorables respecte a la participació política de les dones. S'ha produït un gran progrés, hem passat de la no-existència de la figura de la dona al seu reconeixement jurídic.

Malauradament, encara queden greus problemes: la inseguretats alimentària de milions de dones i la seva baixíssima productivitat econòmica, el desplaçament de la població provocat pels conflictes armats, la utilització de la dona com a arma de guerra, l'augment de dones infectades pel VIH/SIDA...

A pesar de que los países africanos y sus gobiernos presentan grandes diferencias, podemos decir que se han producido progresos reales y concretos en cuatro áreas. En el área social, la educación de las niñas ha mejorado sensiblemente. Su obligatoriedad y gratuidad han sido efectivas. En países como la República Unida de Tanzania o Senegal, casi se ha doblado el número de niñas que asisten a la escuela; en Túnez se llega al 84% de niñas escolarizadas. Son buenas cifras.

Respecto a la economía, los progresos son elocuentes. Se han promulgado leyes para reconocer el derecho de la mujer a la propiedad de la tierra. El acceso de las mujeres a los microcréditos es también una cuestión de máxima importancia, que cambiará la vida de muchas de ellas. Pero, todavía queda mucho por hacer. Desde nues-

© UN Photo | Martine Perret

tro centro tratamos de aplicar la perspectiva de género a los presupuestos y a los sistemas de planificación de los gobiernos, porque no se pueden alcanzar los objetivos de desarrollo económico y social si se margina a más de la mitad de la población y no se invierte en los sectores donde las mujeres son más activas.

En el campo de la salud, ha aumentado el acceso de las mujeres a la sanidad y se ha producido un cambio de mentalidad respecto a la grave amenaza que supone el sida para mujeres y adolescentes, con importantes avances en materia de protección.

En cuanto a los derechos humanos y legales de las mujeres, se ha ratificado el Protocolo Adicional de los Derechos Humanos y se han promulgado numerosas leyes en favor de la mujer. Por ejemplo, Kenya tiene leyes muy progresistas y hoy cuenta con 36 mujeres en el Parlamento. También Argelia ha aprobado leyes muy favorables respecto a la participación política de las mujeres. Se ha producido un gran progreso, hemos pasado de la no existencia de la figura de la mujer a su reconocimiento jurídico.

Desgraciadamente, todavía quedan graves problemas: la inseguridad alimentaria de millones de mujeres y su bajísima productividad económica, el desplazamiento de la población provocado por los conflictos armados, la utilización de la mujer como arma de guerra, el aumento de mujeres infectadas por el VIH/SIDA...

C.- Què li sembla la meta 4 dels Objectius del Mil·lenni ("eliminar les desigualtats de gènere a tots els nivells d'educació el 2015") a Àfrica?

¿Qué impresión tiene respecto a la meta 4 de los Objetivos del Milenio ("eliminar las desigualdades de género en todos los niveles de educación en 2015") en África?

HM.- Sens dubte, el seu compliment no és realitzable per a aquesta data, a menys que es produeixin canvis miraculosos. Cal proposar-se objectius i metes i agafar una velocitat de creuer, sortir de la improvisació. El viatge ha començat, la nostra esperança és que sigui durador.

Desde luego, su cumplimiento no es realizable para esa fecha, a no ser que se produzcan cambios milagrosos. Hay que proponerse objetivos y metas y adquirir una velocidad de crucero, salir de la improvisación. El viaje ha empezado, nuestra esperanza es que sea duradero.

www.uneca.org/beijingplus10/index.htm